[2025] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 193: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 248

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

(2025 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 847)

ਫਰਵਰੀ 19, 2025

[ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ* ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ

ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਅਗਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਹੀ ਸੀ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਐਫਆਈਆਰ-ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ-ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਆਫ-ਪਰਮਿਸਿਬਿਲਟੀ-ਜਦੋਂ-ਜਵਾਬਦਾਰ-ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਫਸਰ-ਕਮ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਬਾਇਓ-ਫਿਊਲ ਅਥਾਰਟੀ, ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਾਇਓ-ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਹਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਯੂ./ਐਸ.7 ਅਤੇ 7A. ਐਕਟ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਇਓ-ਫਿਊਲ ਪੰਪ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਖੋਹਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ - ਵਿਚੋਲੇ, ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ - ਜਾਇਜ਼:

ਸਥਿਤ: ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਦੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਐਫਆਈਆਰ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਣਜਾਣ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ ਵੱਖਰੀ ਹੈ; ਅਪਰਾਧ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ- ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ - ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੀਮਿਤ - ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਿਛਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨਾਲੋਂ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ - ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। [ਪਾਰਾ 9-12]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਬਾਬੂ ਭਾਈ ਸੀ. ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [2010] 10 ਐਸਸੀਆਰ 651: (2010) 12 ਐਸਸੀਸੀ 254; ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ [2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 942: (2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 181; ਅੰਜੂ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [2012] 13 ਐਸਸੀਆਰ 901: (2013) 6 ਐਸਸੀਸੀ 384; ਕਾਰੀ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਸੀਤਾ ਦੇਵੀ [2001] ਪੂਰਕ 5 ਐਸਸੀਆਰ 588: (2002) 1 ਐਸਸੀਸੀ 714; ਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (2004) 13 ਐਸਸੀਸੀ 292; ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਸੀ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [2008] 14 ਐਸਸੀਆਰ 1049: (2009) 1 ਐਸਸੀਸੀ 441; ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਸੀ. ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) [1979] 2 ਐਸਸੀਆਰ 923: (1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322; ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੌਸ਼ਿਕ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [2013] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1053: (2013) 5 ਐਸਸੀਸੀ 148; ਪੀ. ਸ੍ਰੀਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ [2018] 3 ਐਸਸੀਆਰ 665: (2018) 4 ਐਸਸੀਸੀ 579- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018; ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860; ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਐਫਆਈਆਰ; ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ; ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ; ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਰੱਦ; ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਊਰੋ; ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਮੰਗ; ਬਾਇਓ-ਫਿਊਲ ਅਥਾਰਟੀ; ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ; ਬਾਇਓ-ਈਂਧਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਕਮ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਬਾਇਓ-ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਖੋਹ ਦੀ ਮੰਗ: ਬਾਇਓ-ਡੀਜ਼ਲ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ; ਜਾਂਚ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ; ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼.

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2025 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 847

2022 ਦੇ ਐਸਬੀਸੀਆਰਐਮ ਨੰਬਰ 4366 ਵਿੱਚ ਜੈਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 09.09.2022 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਸ਼ਿਵ ਮੰਗਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੌਭਾਗਿਆ ਸੁੰਦਰਿਆਲ, ਰੁਸਤਮ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਧੀ ਜਸਵਾਲ, ਐਡਵਾਂਸ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ, ਆਯੂਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਰੰਗਾ ਸ਼ਰਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ, ਜੇ.

ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ 9 ਸਤੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਐਸ.ਬੀ. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਫੁਟਕਲ (ਪਟੀਸ਼ਨ) ਨੰਬਰ 4366 ਆਫ 2022 ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 9 ਸਤੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 2023 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਤੀ 122314 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018' ਦੀ ਧਾਰਾ 7, 7ਏ, 8 ਅਤੇ 12 ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 186 ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰਕਸ਼ੀ ਕੇਂਦਰ, ਐਂਟੀ-ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ, ਜੈਪੁਰ, ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ. ਐਫਆਈਆਰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਰਾਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

3. ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

3.1 ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਵਿਪਿਨ ਪਰਿਹਾਰ, ਚੀਫ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਫਰਨ ਬਾਇਓ-ਫਿਊਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਉਸ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਵੇਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸੱਤਿਆ ਨਰਾਇਣ ਸੈਣੀ ਐੱਸ.ਡੀ. ਕੁਸੁਮ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਬਿਊਰੋ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਕਮ-ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਬਾਇਓ-ਫਿਊਲ ਅਥਾਰਟੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਇਓ-ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ 2 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੋਹ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਨਾਲ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਲਾਇਸੰਸ। ਇਸ ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ 7ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ 2022 ਦੀ 123 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ. ਇਹ ਬੇਨਤੀ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ।

3.2 30 ਸਤੰਬਰ 2021 ਤੋਂ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਡੀਐਸਪੀ ਸ੍ਰੀ ਪਰਸਾਮਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓ-ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਦਾ ਉਲਝਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਪ ਇਕ ਨਿੰਬਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਵਿਚੋਲੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

3.3 ਲਗਭਗ 30 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਹ ਐਫਆਈਆਰ, ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਦੂਜੀ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ 1973 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਆਧਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

(ਏ) ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 173 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਨਵੀਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੁਮਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।
(ਬੀ) ਪਿਛਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ" ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ-ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
(ਸੀ) ਦੂਸਰੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਦੋਸ਼, ਜੋ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਹਿਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

---

3 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ

4 (2010) 12 ਐਸਸੀਸੀ 254

5 (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 181

(ਡੀ) ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ।
(ਈ) ਐਫਆਈਆਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ, ਦੋਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

5. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ। ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ:
"15. ਹੱਥ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 7.4.2022 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਰਾਹੀਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਪਿਨ ਪਰਿਹਾਰ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਮਿਤੀ 21.1.2022 ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
6. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਗਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸੀ।
7. ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ (ਸੁਪਰਾ) ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:
"27. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ

ਜੁਰਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (8) ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਹੋਰ ਸਬੂਤ (ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੰਗ ਕੇਸ [(1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322: 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 479] ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹਰ ਵਾਰ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 173(2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 154 ਅਤੇ 156 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੇਸ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਇਹ ਨਿਯਮ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਂਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਕੁਝ ਲਚਕਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

8.1 ਅੰਜੂ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਅਸੀਂ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ: "14. ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 154, 156 ਅਤੇ 190 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਦੇ ਸਾਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ, ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਜਾਂ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

_____

6 (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 384

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 154 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਪਟਾਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕੋ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ ਵੱਖਰੀ ਹੈ; ਜੁਰਮ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਇੰਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਰੇ ਖ਼ਤਰੇ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਲਈ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅੰਤਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ

ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ ਸਗੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਸੁਲਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਮੁੜ-ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਡੀ ਨੋਵੋ ਜਾਂਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ, ਸਗੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਡ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗੀ। (ਰੈਫ. ਰੀਤਾ ਨਾਗ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਸਟੇਟ ਆਫ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. [(2009) 9 ਐਸਸੀਸੀ 129 : (2009) 3 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1051] ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਤਿਆਗੀ ਬਨਾਮ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਲੀ [(2013) 5 ਐਸਸੀਸੀ 762] ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਦਾ।)"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.2 ਕਾਰੀ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਸੀਤਾ ਦੇਵਫ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੋਈ:

"11. ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਦਲੀਲ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 135 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 208 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ 1998 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 208 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 135 ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

_____

7 (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714

ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 135 ਵਿੱਚ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੈ। ਹਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅੰਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.3. ਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਬਾਰੇ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਬੰਧਤ ਚਰਚਾ ਇੱਥੇ ਤਿਆਰ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“21. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) [(1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322: 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 479] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਵਾਬੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਕੇਸ [(1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322: 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 479] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਕੇਸ [(1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322 : 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 479] ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਉਸੇ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰੀ ਚੌਧਰੀ [(2002) 1 ਐਸਸੀਸੀ 714: 2002 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) ਬਨਾਮ ਜੇ. 6. 2002] ਅਤੇ ਕਾਰੀ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। Saldanha [(1980) 1 ਐਸਸੀਸੀ 554: 1980 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 272: AIR 1980 ਐਸਸੀ 326]। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

_____

8 (2004) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 292

ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਕੇਸ [(2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 181: 2001 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1048], ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਕੇਸ [(1979) 2 ਐਸਸੀਸੀ 322:1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 479] ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

23. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਕੇਸ (2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 181:2001 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1048] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪੀੜਤ ਪੀੜਤ ਆਪਣੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੋਡ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

24. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ T.T. ਐਂਟਨੀ ਕੇਸ [(2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 181: 2001 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1048] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.4 ਬਾਬੂਭਾਈ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"21. ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਵੇਂ ਐਫਆਈਆਰ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸੇ ਹਨ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ,

ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕਰਣ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ/ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਜਾਂ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਐਫਆਈਆਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.5 ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:
67. ਦੂਸਰੀ ਐਫਆਈਆਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.6 ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੌਸ਼ਿਕ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਸ੍ਰੀਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ।
9. ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ:
9.1 ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਜਵਾਬੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

_____
9 (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441
10 (1979) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 322
11 (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148
12 (2018) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 579

9.2 ਜਦੋਂ ਦੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਜ਼ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

9.3 ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਐਫਆਈਆਰ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

9.4 ਜਦੋਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਣਜਾਣ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ।

9.5 ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ ਵੱਖਰੀ ਹੈ; ਜੁਰਮ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

10. ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਪਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦਾ ਦਾਇਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੈਰਾ 3 ਸੂਪਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਐਫਆਈਆਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਪਿਛਲੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨਾਲੋਂ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ।

11. ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

12. ਹਾਜ਼ਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ, ਇੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 2022 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 131 ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਊਰੋ, ਜੈਪੁਰ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਸ.

13. ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਹੈੱਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ)